

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Луценко-Миськів Лесі Ігорівни на дисертаційне дослідження Валько Вікторії Русланівни на тему: «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що домашнє насильство є глобальною проблемою, яка виходить за межі національних кордонів, а також соціально-економічних, культурних, расових і релігійних відмінностей. Воно також вважається порушенням прав людини та правопорушенням, що карається законом. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, 35% жінок у всьому світі протягом життя зазнавали будь-якої форми домашнього насильства з боку свого інтимного партнера. Причому тривалий час вважалося, що відповідальність держави настає лише за ті дії чи бездіяльність, у яких можна довести причетність органів державної влади. Однак у питаннях протидії домашньому насильству відбувся прогрес, який змінив акцентуацію держави з парадигми необхідності реагування на факти насильства до підходу, що репрезентує комплекс превентивних дій, які мають усунути причини та передумови для його виникнення загалом. Задля цього було використано такі інструменти як: реформа законодавства, доступ до правосуддя та надання послуг.

Дійсно, держава є одним з головних ініціаторів здійснення контрольно-наглядових функцій в суспільстві взагалі та у сфері протидії домашньому насильству – зокрема. Це впливає з того, що органи державної влади мають можливості і наділені реальними повноваженнями для впливу на суспільство, при здійсненні якого вони покладаються на результати контролю і нагляду. З ратифікацією Україною у 2022 році Стамбульської конвенції, контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству отримала новий поштовх до розвитку, адже постала необхідність впровадження нових підходів

до її реалізації, а в деяких моментах і переосмислення доцільності існування вже сформованих процедур її реалізації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Дисертаційна праця Валько Вікторії Русланівни є комплексним та обґрунтованим науковим дослідженням, яке присвячене вивченню юридичної природи та особливостей здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству, виявленні ключових проблем у реалізації відповідних заходів задля виокремлення напрямів оптимізації їхнього втілення. Рецензована робота складається із вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, загальних висновків, а також списку використаних джерел та додатків.

У дисертації авторка активно використовує як загальнонаукові, так й спеціально-юридичні методи дослідження. Зокрема такі методи як аналізу та синтезу, узагальнення, абстрагування, індукції та дедукції, а також метод аналогії були застосовними на усіх етапах дисертаційного дослідження, адже сукупно забезпечують його цілісність. Водночас за сприяння інших методів вдалося структурувати та деталізувати підняті у роботі питання. Так діалектичний метод використано під час аналізу розвитку контрольної-наглядових відносин у сфері протидії домашньому насильству, виокремлення їх взаємозв'язку з адміністративно-правовими (підрозділ 1.1). Схарактеризувати нормативно-правові засади здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству допоміг формально-логічний метод, який також був застосовним для виокремлення гарантій законності цієї діяльності (підрозділи 1.2, 2.3). Під час розкриття системи суб'єктів контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству провідним методом був компонентного аналізу (підрозділ 1.3), а визначити основні напрямки забезпечення та принципи контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству допоміг герменевтико-правовий метод (підрозділ 1.4). Форми та методи контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству визначено за сприяння методу кореляційного аналізу, а також методів порівняння та зіставлення (підрозділи

2.1, 2.2), які також стали в нагоді під час виокремлення особливостей взаємодії між державними та громадськими інституціями у сфері протидії домашньому насильству при здійсненні контрольної-наглядової діяльності в Україні (підрозділ 3.1). Порівняльно-правовий метод сприяв виокремленню кращих світових практик здійснення контролю за кривдниками (підрозділ 3.2), а формально-догматичний і спеціально-юридичний методи допомогли виокремити тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні (підрозділ 3.2).

За темою дисертації опубліковано 4 наукові статті у виданнях України, що визнані як фахові з юридичних наук. У зазначених опублікованих працях здобувачки всебічно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження, їх наукова новизна, що дає підстави стверджувати про високий дослідницький рівень наукових публікацій Вікторії Русланівни та їх відповідність темі дисертації. Результати дослідження доповідались та отримали позитивну оцінку у 3 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Це спонукає до висновку, що апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

Новизна представлених теоретичних результатів. Найбільш суттєвими результатами проведених досліджень, які мають наукову новизну і виносяться на захист, є такі задекларовані положення:

– контрольна-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству визначена як система нормативно визначених за характером, обсягом та спрямуванням заходів і процедур, застосованих під час:

- 1) організаційної складової забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (розробка планів та методик здійснення контрольної-наглядових дій, уповноваження відповідальної особи за їх здійснення, розподіл ресурсного забезпечення тощо);
- 2) процесу забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (збір та аналіз даних, звірка фактичного стану зі встановленими критеріями на відповідність, виявлення порушень та помилок, визначення відповідальних за їх

усунення, розробка заходів з усунення недоліків та надання рекомендацій, моніторинг та оцінка ефективності процесу усунення виявлених недоліків тощо); 3) профілактичної діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (збір та опрацювання інформації про особу кривдника, спостереження за його поведінкою, підтримка зміни світогляду та корекції антисоціальної поведінки (наприклад, прийняття рішення про проходження ним програми для кривдника) тощо);

– інституційні принципи, що характерні для контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству, визначено як такі, що репрезентують ідеї сталого та інклюзивного розвитку, який забезпечує нетерпиме ставлення до будь-якого насильства, що досягається шляхом проведення належного та ефективного контролю з боку державних і громадських інституцій;

– визначено тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні у вияві необхідності: 1) формування механізму єдності реалізації контрольних-наглядових заходів (першим етапом якого є створення робочої групи з розробки Концепції забезпечення єдності реалізації контрольних-наглядових заходів у сфері протидії домашньому насильству); 2) підвищення ефективності роботи органів державної влади, відповідальних за контрольну-наглядову діяльність у цій сфері, а також визначення способів оптимізації процедур здійснення громадського контролю (шляхом прийняття спеціалізованого урядового акту); 3) внесення змін та доповнень до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (преамбула, частина 3 статті 33, пункт 2, 10 частини 1 статті 4, частини 2 статті 5 тощо); 4) внесення змін до Кримінального кодексу України шляхом доповнення його положень статтею 365-4 «Бездіяльність працівника правоохоронного органу на факт домашнього насильства»; 5) удосконалення статутного законодавства, що встановлює засади діяльності суб'єктів здійснення контрольних-наглядових заходів (наприклад, законодавства у сфері

діяльності органів поліції в частині посилення обмежувальних заходів протидії домашньому насильству).

Відсутність порушення академічної доброчесності. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується науково-практичною базою проведеного дослідження, яке нараховує 312 позицій у списку використаних джерел. Дисертаційне дослідження Вікторії Русланівни містить посилання на використані джерела та літературу відповідно до чинного законодавства щодо авторських прав і академічної доброчесності.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Однак попри позитивне враження від наукової роботи Вікторії Русланівни, потрібно наголосити, що у дослідженні присутні окремі дискусійні положення, які потребують додаткового обґрунтування, а саме:

1) вбачається, що запропонована авторкою класифікація принципів, що характерні для контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству, базується на узагальнених концептуальних підходах, але бракує конкретних критеріїв, за якими принципи відносяться до певної групи (інституційні, міжгалузеві чи галузеві). Це створює ризик їхнього суб'єктивного тлумачення;

2) доречним було б уточнення автора чому питання відповідальності органу влади в Україні, як відповідний інститут, є проблематичним з точки зору реалізації (підрозділ 2.1);

3) авторка стверджує, що кожна країна може мати унікальні методи і програми, які успішно знижують рівень домашнього насильства (підрозділ 3.2), однак не уточнює чи є такі в Україні;

4) наявність візуальних матеріалів полегшила б сприйняття складної інформації та зробила результати дослідження більш наочними.

Загальний висновок. Враховуючи вищевказане, дисертаційне дослідження Валько Вікторії Русланівни на тему: «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству», подане на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм змістом відповідає спеціальності 081

«Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а його автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

головний науковий співробітник

Науково-дослідного інституту

публічного права,

доктор юридичних наук, професор

Леся ЛУЦЕНКО-МИСЬКІВ

